

Program för symposiet

Gammalsvenskby/Старошведське i Ukraina

Ett kulturarv som skövlats av kriget

Fredagen den 16 oktober 2026

Gammalsvenskby är en svensktalande bosättning i södra Ukraina. Byn grundades 1782 under Katarina den storas styre i Ryssland, då bönder tvångsförflyttades dit från Dagö (Hiiumaa) i nuvarande Estland. Trots fattigdom, isolering och politiska omvälvningar har invånarna bevarat sitt språk och sina traditioner i närmare 250 år.

År 1929 evakuerades en stor del av befolkningen – knappt 900 personer – till Sverige. Många av dem bosatte sig på Gotland och en hel del runt Jönköping, medan andra sökte sig vidare till Manitoba i Kanada. Omkring 250 bybor valde efter en tid att återvända till Sovjetunionen, där deras jordbruk kom att kollektiviseras. Under Stalineran drabbades befolkningen av svåra förföljelser och många deporterades till Komirepubliken, Kolahalvön och Sibirien. Det var först under 1950-talet som de överlevande fick möjlighet att återvända till sin hemby.

Innan den fullskaliga invasionen av Ukraina bodde runt 2 400 personer i Zmiivka kommun, där Gammalsvenskby ingår. Endast ett litet antal av dessa var ättlingar till de ursprungliga svensktalarna. Kriget har drabbat byn hårt, och under perioden mars till november 2022 ockuperades den av ryska trupper. Sedan dess har byn utsatts för upprepad rysk beskjutning från andra sidan floden, vilket har lett till att den nu är i det närmaste ödelagd; de flesta husen är utbrända eller raserade, och byborna har tvingats fly. Åtminstone ett 60-tal personer har lyckats ta sig till Sverige. I augusti 2026 befann sig bara två personer kvar i byn.

Symposiet arrangeras i samarbete mellan Institutet för Rysslands- och Eurasienstudier vid Uppsala universitet, Institutet för språk och folkminnen i Uppsala och Gammalsvenskbys Kulturarv & framtid/Gotlands museum, Visby.

Lokal: Uppsala arkivcentrum, Hörsalen, von Kraemers allé 19, 752 37 Uppsala

Tid: 16 oktober 2026, kl. 9.00 – 16.30

Antalet platser är begränsat. Anmälan senast den 9 oktober till hele.kiimann@ires.uu.se

PROGRAM

8.30 – 9.00 SAMLING MED KAFFE OCH REGISTRERING

9.00–9.15 Välkomsthälsning. Annette C Torensjö, avdelningschef vid Institutet för språk och folkminnen

9.15 – 9.30 Inledning. Moderator *Matthew Kott, universitetslektor, IRES*

9.30–10.00 Svenskbyborna som återvände, *Jörgen Hedman, författare och lärare*

10.00–10.30 Naturresurser och förändring i försörjning i den svenska byn i Ukraina sedan slutet av 1700-talet, *Hele Kiimann, FD, kulturgeograf.*

10.30–10.45 BENSTRÄCKARE

10.45–11.15 Gammalsvenskby under det långa 1900-talet: några tankar kring historiografi och populära beskrivningar, *Andrej Kotliartchouk, professor, Historiska institutionen i Uppsala*

11.15–12.00 Svenskbybornas musik, *Sofia Joons, FD, musikvetare, Åbo*

12.00 – 13.15 LUNCH

13.15–13.45 Samlingarna från Gammalsvenskby i ISOF, *Annika Karlholm, FD, och Tommy Kuusela, FD, ISOF, Uppsala*

13.45–14.15 Gammalsvenskbydialekten, *Ida Västerdal, FD, Språkvetare, Linnéuniversitet.*

14.15–14.45 Kaffepaus

14.45–15.15 Kyrkans roll och historia i Gammalsvenskbyn, *Maria Eckerdal, TD, IRES*

15.15–15.45 Att rädda byns kulturarv, *Sofia Hoas, Projektledare Gammalsvenskbys kulturarv och framtid, Gotlands museum*

15.45–16.30 Rundabordssamtal: Kulturarvets framtid i Gammalsvenskby. Vad händer efter kriget?

16.30 AVSLUTNING

Plats: Uppsala Arkivcentrum, von Kraemers allé 19 i Uppsala. **Kostnad:** Avgiftsfritt.

ANMÄLAN SENAST DEN 9 OKTOBER TILL hele.kiimann@ires.uu.se

OBS! ANTAL PLATSER BEGRÄNSADE SÅ FÖRST TILL KVARN GÄLLER

Medverkande

Maria Eckerdal, TD, ecklesiolog, forskare vid Institutet för Rysslands- och Eurasienstudier, Uppsala

Jörgen Hedman, gymnasieadjunkt och författare samt vice ordförande för SOV/Estlandssvenskarna.

Sofia Hoas, Ordförande föreningen Svenskbyborna och projektledare, Gotlands Museum, Visby.

Sofia Joons, FD, folkmusiker och musikvetare, Helsingfors

Annika Karlholm, FD, dialektforskare, forskningsarkivarie vid Institutet för språk och folkminnen, Uppsala

Andrej Kotliartchouk, professor vid Historiska institutionen i Uppsala

Matthew Kott, FD, universitetslektor vid Institutet för Rysslands- och Eurasienstudier, Uppsala universitet.

Hele Kiimann, FD, kulturgeograf, Estlands sjöfartsmuseum, Tallinn och forskare vid Institutet för Rysslands- och Eurasienstudier, Uppsala universitet

Tommy Kuusela, FD, religionsvetare och folklorist, forskningsarkivarie vid Institutet för språk och folkminnen, Uppsala

Ingvar Svanberg, senior forskare vid Institutet för Rysslands- och Eurasienstudier, Uppsala universitet

Ida Västerdal, FD, nordist, universitetsadjunkt vid Linnéuniversitet, Växjö